

Katarzyna Wojan

Uniwersytet Gdański

finkw@univ.gda.pl

Leksykografia polska z językiem białoruskim w opisie kwantyfikatywnym

Wprowadzenie

Bibliografie słowników stanowią przydatne narzędzie¹ w procesie rekonstrukcji dziejów słownictwa², a zwłaszcza poszczególnych działów leksykografii przekładowej z danym językiem jako jej komponentem. Na podstawie zgromadzonej bibliografii można opisać aktualny stan leksykografii przekładowej³, jej najnowsze tendencje, jak również przedstawić

¹ O tym K. W o j a n, *Bibliografie słowników przekładowych jako narzędzie rekonstrukcji dziejów oraz oceny stanu i dorobku słownictwa narodowego*, „Biuletyn Polskiego Towarzystwa Językoznawczego” 2018, nr 74, s. 129–144.

² Zob. monografie bibliograficzne: K. W o j a n, *Język rosyjski w polskiej leksykografii przekładowej: Bibliografia słowników za lata 1795–2005*, Gdańsk 2006; K. W o j a n, *Język angielski w polskiej leksykografii*, tom 1: *Słowniki przekładowe lingwistyczne i encyklopedyczne wydane w latach 1782–2012*, Gdańsk 2013; K. W o j a n, *Język angielski w polskiej leksykografii*, tom 2: *Słowniki przekładowe terminologiczne wydane w latach 1782–2012*, Gdańsk 2014; K. W o j a n, *Z dziejów leksykografii polsko-rosyjskiej*, tom 1: *Słowniki lingwistyczne (bibliografia za lata 1700–2015)*, Gdańsk 2016. Zob. też np.: M. P o d h a j e c k a, *Autoreferat [habilitacyjny]*, Uniwersytet Opolski [online], <http://wfil.uni.opole.pl/wp-content/uploads/M.Podhaj.-autor.j.-pol.pdf> [dostęp 2.04.2017].

³ *Ibidem*. Zob. też prace: Ł. K a r p i Ń s k i, *Zarys leksykografii terminologicznej*, Warszawa 2008; W. C h l e b d a, *Frazeologia i paremiologia słowiańska w polskich pracach językoznawczych lat powojennych*, „Slavia Orientalis” 2013, t. 62, nr 3; W. C h l e b d a, *Опольские предложения в области польско-русской лексикографии*, „Przegląd Rusycystyczny” 2015, nr 2 (150), s. 180–191; M. K l e j n o w s k a - B o r o w s k a, *Analiza wielojęzycznych słowników specjalistycznych z językiem polskim i rosyjskim wydanych w latach 1990–2012* [w:] *Języki specjalistyczne wczoraj i dziś*, red. M. Ł u k a s i k, B. M i k o ł a j e w s k a, Warszawa 2014; T. P i o t r o w s k i, *Zmiany w najnowszej leksykografii polskiej* [w:] *Lingua et gaudium: Księga jubileuszowa ofiarowana Profesorowi Janowi Miodkowi*, red. M. Z a ś k o - Z i e l i Ń s k a i i n., Wrocław 2016, s. 431–438; M. Ł u k a s i k, *Polska szkoła terminograficzna* [w:] *Polskie i europejskie nurty terminologiczne*, red. S. G r u c z a, M. M a ł a c h o w i c z, Warszawa 2017, s. 26–69; Э. Б я - л э к, *Вопросы терминологии и лексикографии*, „Вестник Московского университета, сер. 22, Теория перевода” 2017, nr 4, s. 103–123; T. P i o t r o w s k i, *Porównawcza leksykografia języków słowiańskich: Słowniki z językiem polskim* [w:] *Лексикология и лексикография славянских языков: К XVI Международному съезду славис-*

praktykę leksykograficzną z uwzględnieniem różnych aspektów, w tym dokonać oceny ilościowej, tj. sporządzić przydatne dla dalszych badań szczegółowych charakterystyki kwantyfikatywne¹. Na temat słownictwa polskiego z językiem białoruskim pisałam przed sześcioma laty na łamach tomu trzynastego „Acta Albaruthenica”² (2013), zamieszczając wykaz opracowań słownikowych powstałych w latach 1807–2012, liczący 104 pozycje i prezentując dane ilościowe, będące elementem deskrypcji tego działu słownictwa. Stan ów w dniu dzisiejszym uległ istotnej zmianie.

Celem niniejszego artykułu jest przedstawienie rezultatów badawczych uzyskanych po dokonaniu weryfikacji i aktualizacji zebranego materiału faktograficznego dotyczącego działu białoruskiego w leksykografii polskiej i objęcie analizą kwantyfikatywną okresu do roku 2014. Umożliwi ona sformułowanie nowych wniosków przydatnych w procesie tworzenia zarysu historii leksykografii polskiej z językiem białoruskim (ewentualnie jego redakcji) oraz w deskrypcjach konfrontatywnych w komparatystyce leksykograficznej. Źródłem opisu chronologicznego jest autorska adnotowana bibliografia słowników rodzimych zawierających język białoruski jako wyjściowy lub docelowy w deskrypcji leksykograficznej, bądź jako język paralelny w konstrukcji siatki terminograficznej czy też jako obiekt przedmiotowego indeksowania.

Słownik traktowany jest tu tradycyjnie – zgodnie z definicją Piotra Grzegorzczaka³ – jako uporządkowany zbiór materiału leksykograficznego. Sporządzony chronologiczny wykaz bibliografii słowników z komponentem języka białoruskiego liczy obecnie 119 pozycji wszystkich wydań, w tym

мов, отв. ред. М.И. Чернышева, Москва 2017 [online], http://www.ruslang.ru/doc/lexicology_2017.pdf [dostęp 10.11.2018]; M. P o d h a j e c k a, *Polish Americans in the History of Bilingual Lexicography: The State of the Art*, „Lexikos” 2018, nr 28 (AFRILEX-reeks/series 28: 2018), s. 316–342 (RPA), [online] <http://lexikos.journals.ac.za/pub> [dostęp: 12.12.2018].

¹ Zob. K. Wojan, *Język białoruski w leksykografii polskiej: Bibliografia słowników (za lata 1807–2012)*, „Acta Albaruthenica” 2013, t. 13, s. 219–233; K. W o j a n, *Polska leksykografia terminologiczna z komponentem rosyjskim z zakresu ekonomii, handlu i zarządzania: Bibliografia słowników wydanych w latach 1887–2015*, „Studia Rossica Gedanensia” 2016, t. 3, s. 467–487; K. W o j a n, *Leksykografia polska z językiem ukraińskim w opisie statystycznym: Z bibliografią za lata 1794–2016*, „Slavia Orientalis” 2017, t. 66, nr 1, s. 171–194; K. W o j a n, *Z najnowszej leksykografii polskiej z językiem rosyjskim w centrum: Bibliografia słowników za lata 2010–2016 w układzie chronologicznym*, „Przegląd Rusycystyczny” 2018, nr 4 (164), s. 199–228; K. W o j a n, *Leksykografia polska z językiem ukraińskim w opisie statystycznym: Z bibliografią za lata 1794–2016*, „Slavia Orientalis” 2017, t. 66, nr 1, s. 171–194; K. W o j a n, *Polska leksykografia terminologiczna z komponentem rosyjskim z zakresu ekonomii, handlu i zarządzania: Bibliografia słowników wydanych w latach 1887–2015*, „Studia Rossica Gedanensia” 2016, t. 3, s. 67–487 i in.

² K. W o j a n, *Język białoruski w leksykografii polskiej: Bibliografia słowników (za lata 1807–2012)*, „Acta Albaruthenica” 2013, t. 13, s. 219–233.

³ P. G r z e g o r c z y k, *Index lexicorum Poloniae. Bibliografia słowników polskich*, Warszawa 1967.

79 tytułów jednostkowych. Notuje on również prace pozostające w rękopisie, a także reprinty wydawnicze i edycje fotograficzne dzieł dawnych.

Początki słownikarstwa

Ustalenie początków słownikarstwa polskiego z komponentem białoruskim jest rzeczą niełatwą z uwagi na genologiczne zróżnicowanie opracowań słownikarskich, brak jednoznacznych kryteriów klasyfikacji typologicznej, a także trudności proceduralne dotyczące wyznaczenia ram chronologicznych dla leksykografii właściwej polsko-białoruskiej. W literaturze przedmiotu badacze najczęściej skupiają się na historii słownikarstwa wschodniosłowiańskiego z ukierunkowaniem na cerkiewnosłowiańszczyznę¹. Źródła leksykografii zachodnioruskiej zostały w ostatnich latach dobrze opisane m. in. przez Lilię Citko².

Elementy białoruskie występują licznie we wczesnoświeceniowych nomenklatorach Eliasza Kopijewicza³ (a. Kopijewskiego, a. Kopiewicza, a. Kopiiwita; błrus. Ілля Фёдаравіч Копіевіч) – wydawcy, bibliografa, słownikarza i twórcy podręczników dydaktycznych⁴. Był on uzdolnionym poliglotą władającym wieloma europejskimi językami: polskim, rosyjskim (potocznym językiem Rusi Moskiewskiej i Małorusi, także „prostą mową” białoruską), cerkiewnosłowiańskim, holenderskim, niemieckim, greckim i łaciną. Do fundamentalnych opracowań słownikarskich E. Kopijewicza należą wydane w Amsterdamie w 1700 roku dwa uniwersalne, pierwsze w tym zestawie językowym, trójjęzyczne nomenklatory: *Номенклаторъ, на латинскомъ, рускомъ и немъцкомъ іазыкѣ* (*Nomenclator in Lingua Latina, Germanica et Russica = Nomenclator trium linguarum, Latine, Russice et Germanice*) oraz – analogiczny – *Номенклаторъ, на латинскомъ, рускомъ и голландскомъ іазыкѣ* (*Nomenclator in Lingua Latina, Hollandica et Rus-*

¹ Zob. np. J. J a n ó w, *Z badań nad słownikami staroruskimi (cz. 1: Uwagi o zbiorze „Synonima sławienorosskaja” [z XVII w.])*, „Sprawozdania Towarzystwa Naukowego we Lwowie (za rok 1938)” 1939, t. 18 (3), s. 257–264; M. D i d i a k i n, *Rękopis polsko-cerkiewno-ruskiego słownika XVII w.*, „Sprawozdania z Posiedzeń Komisji Oddziału PAN w Krakowie” 1963, s. 174–178; W. W i t k o w s k i, *Dwa rękopiśmienne słowniki polsko-cerkiewno-ruskie z XVII w.*, „Zeszyty Naukowe Uniwersytetu Jagiellońskiego” 1961, z. 37 (Prace Językoznawcze, z. 4, Filologia z. 8), s. 217–221; В.В. Д у б и ч и н с к и й, А.Н. С а м о й л о в, *Словари русского языка*, Харьков 2006; L. C i t k o, *Супрасльський Лексикон 1722 г. – источник по истории церковнославянской письменности в Речи Посполитой*, „Palaeoslavica” 2015, vol. 23 (Cambridge), s. 285–292 i in.

² L. C i t k o, *U źródeł leksykografii zachodnioruskiej*, „Studia Wschodniosłowiańskie” 2012, t. 12, s. 199–209; L. C i t k o, *Słowniki w Wielkim Księstwie Litewskim – przyczynek do historii (zachodnio)ruskiej leksykografii i leksyki*, „Acta Baltico-Slavica” 2016, t. 40, s. 109–125 i in. Zob. też K. W o j a n, *Język rosyjski w polskiej leksykografii przekładowej...*, s. 13–19.

³ W polskiej literaturze naukowej autorzy posługują się dwiema wersjami nazwiska: *Kopijewski* oraz *Kopijewicz*. Przyjmuję tu postać *Kopijewicz*, bowiem tak właśnie podpisywał się twórca na kartach swych dzieł.

⁴ O tym K. W o j a n, *Język rosyjski w polskiej leksykografii przekładowej...*, s. 19–26.

sica)¹. Owe dzieła stanowiły nowatorskie edukacyjne słowniki tematyczne z gatunku popularnych w Europie od końca XV wieku wielojęzycznych opracowań ideograficznych. Magnus opus obfituje w rutenizmy² (leksemy zachodnioruskie), tj. białorutenizmy i ukrainizmy (będące pod wyraźnym wpływem polskiej normy językowej)³, a także polonizmy⁴, które autor chętnie włączał do korpusu⁵. Nomenklatory E. Kopijewicza stały się dostarczycielami leksyki polskiej do języków ruskich.

¹ O tym: В.П. Вомперский, *Словари XVIII века*, Москва 1986, s. 9; С.В. Власов, Л.В. Московкин, *Из истории создания учебников русского языка как иностранного: "Номенклатор..." (1700) И "Руководение..." (1706) И.Ф. Копиевского*, „Мир русского слова” 2009, nr 4, s. 80–85; W. Eismann, *Die zweisprachige Lexikographie mit Russisch [w:] Wörterbücher – Dictionaries – Dictionnaires. Ein internationales Handbuch zur Lexikographie*, vol. 3, red. F.J. Hausmann [et al.], Berlin – New York 1991, s. 2071.

² A. Fałowski, *Polonizmy w Nomenklatorze Eliasza Kopijewskiego z 1700 roku [w:] W świecie Słowian: Szkice z dziejów leksykologii i leksykografii*, red. H. Chodurska, A. Mażulis-Frydel, A. Radzik, Kraków 2013, s. 65–76; A. Fałowski, *Rutenizmy w „Nomenklatorze” Eliasza Kopijewskiego z 1700 roku*, „Slavia Orientalis” 2013, nr 1, s. 105–117; A. Fałowski, *Rutenizmy w „Nomenklatorze” Eliasza Kopijewskiego z 1700 roku...*

³ Zob. И.Е. Кузнецова, *Об источнике "Номенклатора на русском, латинском и немецком языке" Ильи Копиевского [w:] Индоевропейское языкознание и классическая филология: Материалы чтений, посвященных памяти профессора Иосифа Моисеевича Тронского, 22–24 июня 2009 г.*, отв. ред. Н.А. Бондарко, Н.Н. Казанский, Санкт-Петербург 2009, s. 319–326; С.В. Власов, Л.В. Московкин, *Илья Федорович Копиевский и его лексикографические труды [w:] Литературная культура России XVIII века*, под ред. П.Е. Бухаркина, Е.М. Матвеева, А.Ю. Тираспольской, вып. 3, Санкт-Петербург 2009, s. 36–42.

⁴ И.Е. Кузнецова, *Об источнике "Номенклатора на русском, латинском и немецком языке" Ильи Копиевского...*; И.Е. Кузнецова, *Учебные словари первой половины XVIII века и европейская лексикографическая традиция [w:] Слово и словарь = Vocabulum et vocabularium: Сборник научных трудов*, ред. Л.В. Рычкова [и др.], Гродно 2013, s. 50–54; A. Fałowski, *Rutenizmy w „Nomenklatorze” Eliasza Kopijewskiego z 1700 roku...*; A. Fałowski, *Leksyka wojenno-wojskowa w Nomenklatorze Eliasza Kopijewskiego z 1700 roku [w:] Krakowsko-Wileńskie Studia Slawistyczne*, t. 11: *Zbrojne i ideologiczne konflikty w dawnym piśmiennictwie Słowian*, red. M. Kuczyńska, J. Stradomski, Kraków 2016.

⁵ E. Kopijewicz wzorował się na dziele *Nomenclator, selectissimas rerum appellationes tribus linguis, Latina, Germanica, Polonica explicatas indicans. In usum Scholarum Borussiae et Polonicae. Cum Serenissimi Regis Poloniae gratia et privilegio ad decennium*, wydrukowanym w Toruniu po raz pierwszy w 1591 roku (zob. С.В. Власов, Л.В. Московкин, *Из истории создания учебников русского языка как иностранного...*; И.Е. Кузнецова, *Об источнике "Номенклатора на русском, латинском и немецком языке" Ильи Копиевского...*; И.Е. Кузнецова, *Учебные словари первой половины XVIII века...*). Była to jedna z najważniejszych książek do nauki języka polskiego w XVII wieku. Autorem części polskiej był toruński luterański kaznodzieja i pisarz, miłośnik i obrońca języka polskiego, Piotr Artomiusz Krzesichleb (Petrus Artomius, 1552–1609), zaś ten za podstawę przyjął *Nomenclatura in usum Scholae Gorlicensis* Johanna Bybera i uzupełnionego, a także wielokrotnie wydawanego przez niemieckiego poetę Marcina Mylius (1542–1611) w XVI i na początku

Kolejną pracą słownikarską zawierającą białorutenizmy był rękopiśmienny *Dykcyonarz, czyli Słownik Polsko-Ruski, Niemiecki, Łacinski. Słowien-ski, po czesci, Francuski etc z układem słow na trojakim stylu ku wygodzie i pożytkowi uczących się takowych języków z różnych przewodów różnych autorów zebrany i napisany roku 1794 w Mohylewie*.

Powyższe leksykografie nie zostały włączone do autorskiego wykazu bibliograficznego słowników, który posłużył do przeprowadzenia analizy kwantyfikatywnej. Mają one oczywiście pewną wartość poznawczą dla zarysu dziejów słownictwa wschodniosłowiańskiego i historii kontaktów kulturowych polsko-wschodniosłowiańskich, jednak w sposób spektakularny nie egzemplifikują leksykografii polsko-białoruskiej.

Autorski rejestr bibliografii słowników z językiem białoruskim jako komponentem otwiera tom pierwszy monumentalnego *Słownika języka polskiego* Samuela Bogumiła Lindego¹ z roku 1807, który w istocie był słownikiem wielojęzycznym i – co ważne – pierwszym porównawczym słownikiem języków słowiańskich. W jego korpusie znalazły się ekwiwalenty leksykalne białoruskie, a przy hasłach – odpowiedniki wschodniosłowiańskie, rosyjskie, cerkiewnosłowiańskie w ruskiej redakcji, zachodniosłowiańskie. Można przyjąć, iż właśnie znakomity słownik S.B. Lindego otwiera polski dział przekładowy z językiem białoruskim z uwagi na bogactwo leksyki wschodniosłowiańskiej zawartej w dziele i jej rzeczywiste relacje przekładowe z jednostkami leksykalnymi przynależnych do innych systemów językowych.

Wykaz słowników kończy zaś aspektowy *Słownik białorusko-polskich międzyjęzykowych homonimów całkowitych*, będący częścią monografii Radosława Kalety *Białorusko-polska homonimia międzyjęzykowa*² wydanej w 2014 roku. Okres po tym roku nie był produktywny – pojawiła się luka wydawnicza.

Kilka słów na temat rozwoju słownictwa polsko-białoruskiego

Niewielkie słowniczeki przekładowe tworzone były już XIX wieku. Należały do nich: rękopiśmienny *Białorusko-polsko-rosyjski słownik* Józefa Cichńskiego, niewielki glosarz – *Słowniczek białorusko-polski* stanowiący część pracy *Rzut oka na poezję ludu białoruskiego* Ignacego Chrapowickiego z 1845 roku, *Słowniczek słów białoruskich mniej zrozumiałych* Władysława Rajnolda Korotyńskiego z 1876 roku. W 1907 roku nakładem Komisji Językowej Akademii Umiejętności wyszedł *Słowniczek białorusko-polski* Edwarda Klicha dołączony do *Tekstów białoruskich z powiatu nowogródzkiego*.

XVII wieku we Wrocławiu oraz Zgorzelcu (С.В. Власов, Л.В. Московкин, *Из истории создания учебников русского языка как иностранного...*, s. 40; zob. też A. Elbanowski, *Nowy Świat w polskich dykcyonarzach od XVI do początku XIX wieku*, „Lingwistyka Stosowana” 2013, nr 7, s. 11).

¹ Ten cenny słownik narodowy często bywa niesłusznie pomijany w opisach dziejów polskiej leksykografii przekładowej.

² R. Kaleta, *Białorusko-polska homonimia międzyjęzykowa*, Warszawa 2014, s. 83–144.

Należy tu również wspomnieć o „czarnych plamach” w słownikarstwie. W 1932 roku w Mińsku w Polskim Oddziale Instytutu Kultury Białoruskiej (Інбелкульту) został wydany, a następnie zabroniony i zniszczony *Польска-беларускі слоўнік*¹, liczący 60 000 słów. Była to w istocie pierwsza próba publikacji tego rodzaju słownika przekładowego na obszarze Białorusi. Udział w pracach nad nim wzięli Polacy z ówczesnej Białoruskiej SRR. Niestety, po decyzji Białoruskiej Akademii Nauk z 1933 roku zachowano jako „materiał” jedynie 25 egzemplarzy; stwierdzono bowiem szowinistyczny charakter słownika („мае нацдэмаўскі і шавіністычны характар”²). Resztę nakładu nikczemnie zniszczono.

Na około 1935 rok datowany jest rękopiśmienny *Słownik białoruski* Michała Federowskiego zawierający przysłówia, wyrażenia dobrorzeczne, złorzeczne, nazwiska białoruskie itd. w układach alfabetycznych z częstymi objaśnieniami polskimi (490 s.).

Poważniejszy słownik przekładowy, a mianowicie *Podręczny słownik polsko-białoruski* pod redakcją Antoniny Obrębskiej-Jabłońskiej i Mikołaja Biryły ukazał się w okresie tzw. mecenatu państwowego w 1962 roku w wydawnictwie Wiedza Powszechna i liczył 1099 stron. Kolejnym wydaniem Wiedzy Powszechnej był *Słownik białorusko-polski, polsko-białoruski* Teresy Jasińskiej i Alberta Bartoszewicza z 1996 roku, zawierający około 15 000 haseł. Jego zmienioną wersją stał się *Kieszonkowy słownik białorusko-polski, polsko-białoruski* z 2007 roku.

Przed siedmioma laty światło dzienne ujrzał średniego formatu *Słownik białorusko-polski* pod redakcją Teresy Chylak-Schroeder, Jadwigi Głuszkowskiej-Babickiej, Teresy Jasińskiej-Sochy wydany przez Katedrę Białorutenistyki Uniwersytetu Warszawskiego. Rejestruje on około 40 000 haseł³. W opracowaniu haseł udział wzięła m. in. Nina Barszczewska.

Dwa lata później w Mińsku wydano *Białorusko-polski słownik tematyčno-terminologiczny* Lavona Barszczewskiego.

Z ważniejszych opracowań wymienić można czterojęzyczny *Słownik tematyczny* (*Thematic dictionary. English. Polish. Belarussian. Russian*) pod redakcją Romana Hajczuka, Hanny Miatluk i Aleksandra Zubowa, wydany przez Uniwersytet w Białymstoku w 2001 roku, a także *Słownik frazeologiczny białorusko-polski* Anatola Aksamitowa i Marii Czurak opracowany w Instytucie Slawistyki PAN i wydany w 2000 roku przez Slawistyczny Ośrodek Wydawniczy.

Z innych prac słownikarskich na uwagę zasługuje czterotomowy *Słownik a tergo współczesnego języka białoruskiego* Ireny Komendackiej i Alberta Bartoszewicza, który wychodził w latach 1988–1989.

¹ Zob. np. J. G e t k a, [rec.] *Słownik białorusko-polski, pod redakcją T. Chylak-Schroeder, J. Głuszkowskiej-Babickiej, T. Jasińskiej-Sochy, Warszawa 2012, 826 s.*, „Studia Interkulturowe Europy Środkowo-Wschodniej” 2012, t. 8, s. 137; R. K a l e t a, *Białorusko-polska homonimia międzyjęzykowa...*, s. 83.

² Zob. <https://by-mova.livejournal.com/994207.html> [dostęp: 8.05.2019].

³ Zob. J. G e t k a, [rec.] *Słownik białorusko-polski...*, s. 136–140.

Ogólnie można stwierdzić, iż ważnym ukierunkowaniem polskiej leksykografii białorutenistycznej jest onomastyka, w tym gwarowa.

Opis kwantyfikatywny w aspekcie genologii słownikarskiej

W prezentowanym, adnotowanym wykazie¹ słowników z komponentem białoruskim odnotowano łącznie 119 pozycji bibliograficznych². Na tę liczbę składają się wszystkie prace słownikarskie, jakie powstały w Polsce lub – rzadziej za granicą we współautorstwie polskim – w latach 1807–2014. Wśród nich znalazły się 2 opracowania leksykograficzne pozostające w rękopisie oraz 5 reprintów dzieł dawnych. Tytuły (edycje) jednostkowe stanowią tu 79 pozycji.

Wykaz tworzą opracowania słownikarskie zróżnicowane genologicznie (przekładowe, onomastykone, terminograficzne, indeksy itd.), objętościowo oraz o różnym ukierunkowaniu językowym (dwu- i wielojęzyczne). Do analizy leksykograficznej włączono również kartografię lingwistyczną (atlasy językowe) z uwagi na zawarte w niej wykazy słów mające określony porządek.

Najwięcej, bo 90 wydań stanowią opracowania z leksykografii lingwistycznej (7,5%) (zob. tab. 1). Pozostałe to prace z zakresu terminografii – 12 pozycji (tj. 10%), i kartografii lingwistycznej (atlasy) – 17 pozycji (tj. 14,2%). Na plan pierwszy wysuwają się słowniki onomastyczne – 34 pozycje (tj. 28,5%). W tej grupie znajdują się słowniki nazw miejscowych – 21 pozycji (tj. 61,7% onomastykonów i 17,6% opracowań wszystkich), słowniki antroponimiczne – 9 pozycji (tj. 26,4% onomastykonów i ok. 7,5% wszystkich), słownik onomastyczny ogólny – 1 pozycja (tj. 2,9% onomastykonów i 0,84% wszystkich) oraz słowniki nazw botanicznych – 3 pozycje (tj. 8,8% onomastykonów i 2,5% wszystkich). Wśród wymienionych wyróżnia się 7 słowników nazw historycznych (tj. ok. 20,5% onomastykonów i 5,8% wszystkich).

Tabela 1. Ilość wydań polskich pozycji słownikarskich z białoruskim według podziału genologicznego

Lp.	Typ słownika	Liczba pozycji słownikowych	Udział procentowy %
1.	słowniki onomastyczne	34	28,57
2.	słowniki językowe przekładowe ogólne	27	22,68

¹ Kryteria i zasady ekscerpacji opracowań słownikowych zostały szczegółowo opisane w monografiach bibliograficznych K. Wojan.

² W procesie ekscerpacji wykorzystano następujące źródła: P. G r e g o r c z y k, *Index lexicorum Poloniae: Bibliografia słowników polskich*, Warszawa 1967; *Katalog Biblioteki Narodowej* [online], <http://alpha.bn.org.pl/> [dostęp 20.08.2012]; *Narodowy Uniwersalny Katalog Centralny NUKAT* [online], http://www.nukat.edu.pl/cgi-bin/gw_2010_1_3_1/chameleon?skin=reader&lang=pl [dostęp 20.08.2012]; *Przewodnik Bibliograficzny. Urzędowy wykaz druków wydanych w Rzeczypospolitej Polskiej*, Biblioteka Narodowa, Warszawa 2009–2012.

3.	słowniki lingwistyczne aspektowe	20	16,80
4.	kartografia lingwistyczna	17	14,28
5.	słowniki terminologiczne	12	10,08
6.	słowniki gwarowe	7	5,88
7.	słowniki tematyczne i konwersacyjne	2	1,68
Razem		119	100

Źródło: opracowanie własne

Słowników przekładowych ogólnych odnotowano 27 pozycji (tj. ok. 22,6%), w tym 9 dwujęzycznych ogólnych (tj. 7,5%) oraz 1 słownik dla dzieci (tj. 0,8%). Słowniki tematyczne i konwersacyjne (rozmówki) to zaledwie 2 pozycje (tj. 1,6%).

Słowniki językowe specjalne – aspektowe to 20 pozycji (tj. 16,8%). Grupę tę konstytuują: słowniki dyferencjalne – 5 pozycji (tj. 4,2%), słowniki a tergo – 4 pozycje (tj. 3,3%), 3 słowniki etymologiczno-motywacyjne (tj. 2,5%), 2 słowniki wyrazów mniej zrozumiałych (tj. 1,6%), 2 słowniki frazeologizmów (w tym marynistycznych) (tj. 1,6%), 1 słownik paremii (tj. 0,8%), 1 słownik białorutenizmów (tj. 0,8%), 1 słownik gramatyczny (tj. 0,8%) oraz 1 indeks form wyrazowych (tj. 0,8%).

Leksykografię gwarową reprezentują łącznie 22 opracowania (18,4%), na które składają się słowniki nazw gwarowych różnego typu – 10 pozycji (tj. 8,4%) i atlasy językowe – 12 pozycji (tj. 10%). Słowniki gwar to 7 opracowań (tj. 5,8%).

Kartografia lingwistyczna ma swoje reprezentacje w postaci 17 opracowań (tj. 14,2%). Dwa z nich to atlasy nazw botanicznych (tj. 1,6%), pozostałe 12 pozycji to atlasy językowe (tj. 10%).

Terminografię ukształtowało 12 słowników (tj. 10%). Do niej zaliczają się następujące słowniki: słowniki akronimów i skrótów – 5 pozycji (tj. 4,2%), terminów lingwistycznych – 2 (tj. 1,6%), terminów zakresu prawa i administracji – 2 (tj. 1,6%), policyjno-prawnicze – 1 (tj. 0,8%), pojęć politycznych i społecznych – 1 (tj. 0,8%), słownik biznesmena – 1 (tj. 0,8%).

1/4 zasobu zgromadzonych opracowań składa się na przekładową leksykografię wielojęzyczną. Zarejestrowano 26 słowników wielojęzycznych różnego typu (tj. 21,8%).

Opis kwantyfikatywny w aspekcie chronologicznym

Największa liczba wydań słowników przypada na początek obecnego tysiąclecia – ukazało się aż 51 pozycji, co stanowi 42,8% (zob. tab. 2). W ubiegłym stuleciu światło dzienne ujrzało niemal tyle samo opracowań słownikarskich – 50 pozycji (tj. 42,01%). W XIX wieku leksykografia polska z językiem białoruskim była dość skromna w porównaniu z okresami późniejszymi – odnotowano zaledwie 18 pozycji (tj. 15,1%).

Tabela 2. Ilość wydań polskich pozycji słownikarskich z białoruskim w poszczególnych stuleciach

Lp.	Lata wydania	Liczba pozycji słownikowych	Udział procentowy %
1.	1807–1878	18	15,12
2.	1907–1999	50	42,01
3.	2000–2014	51	42,87
Razem		119	100

Źródło: opracowanie własne

Rozkład chronologiczny wydań w poszczególnych dziesięcioleciach i ewentualnie okresach krótszych przedstawia poniższa tabela (tab. 3).

Tabela 3. Ilość wydań polskich pozycji słownikarskich z białoruskim w poszczególnych dziesięcioleciach i ewentualnie okresach krótszych

Lp.	Lata wydania	Liczba pozycji słownikowych	Udział procentowy %
1.	b. r. w. (XIX w.)	1	0,84
2.	1807–1809	3	2,52
3.	1811–1814	3	2,52
4.	1845–1846	2	1,68
5.	1854–1959	5	4,20
6.	1860–1860	1	0,84
7.	1874–1878	3	2,52
8.	1907–1907	2	1,68
9.	1929–1929	1	0,84
10.	1932–1935	3	2,52
11.	1951–1951	1	0,84
12.	1962–1964	3	2,52
13.	1974–1978	5	4,20
14.	1980–1989	9	7,56
15.	1990–1999	26	21,84
16.	2000–2009	37	31,09
17.	2010–2014	14	11,76
Razem	1807–2014	119	100

Źródło: opracowanie własne

Do najpłodniejszych okresów leksykograficznych należy okres tzw. leksykografii komercyjnej (zob. tab. 4). Po roku 1990 ukazało się najwięcej, bo 77 wydań słowników, co stanowi ok. 65% całego zbioru. Obok słowników komercyjnych wychodziły poważne naukowe opracowania leksykograficzne, można zatem mówić o dynamicznym rozwoju leksykografii naukowej. W okresie tzw. mecenatu państwowego wydano jedynie 18 prac, tj. 15%. W dwudziestoleciu międzywojennym powstały zaledwie 4 słowniki (3,3%), zaś w okresie zaborów – 20 słowników (ok. 17%).

Tabela 4. Ilość wydań polskich pozycji słownikarskich z białoruskim w poszczególnych okresach leksykograficznych

Lp.	Lata wydania	Liczba pozycji słownikowych	Udział procentowy %
1.	1807–1907	20	16,80
2.	1929–1935	4	3,36
3.	1950–1989	18	15,12
4.	1990–2014	77	64,70
Razem	1807–2014	119	100

Źródło: opracowanie własne

Wykaz bibliograficzny słowników polskich z językiem białoruskim (lata 1807–2014)

b. r. w. (XIX/XX w.)

Józef Cichiński, *[Białorusko-polsko-rosyjski słownik]*, przeł. XIX i XX w., t. 1–16, rps [Znajduje się w zbiorach rękopiśmiennych biblioteki LAN w Wilnie].

1807

Słownik języka polskiego, t. 1, cz. 1: A–F, przez M. Samuela Bogumiła Linde, Druk. XX Pijarów, Warszawa 1807, ss. [12], XVIII, [60], 668, [1] k. tabl.

1808

Słownik języka polskiego, t. 1, cz. 2: G–L, przez M. Samuela Bogumiła Linde, u autora, Warszawa 1808, ss. [8], XVIII, 669–1322.

1809

Słownik języka polskiego, t. 2, cz. 1: M–O, przez M. Samuela Bogumiła Linde, [s. n.], Warszawa 1809, ss. [10], 602.

1811

Słownik języka polskiego, t. 2, cz. 2: P, przez M. Samuela Bogumiła Linde, [s. n.], Warszawa 1811, ss. [10], 603–1286.

1812

Słownik języka polskiego, cz. 3 czyli vol 5: R–T, przez M. Samuela Bogumiła Linde, [s. n.], Warszawa 1812, ss. [10], 704.

1814

Słownik języka polskiego, t. 6: U–Z, przez M. Samuela Bogumiła Linde, [s. n.], Warszawa 1814, ss. [4], IXL, 1080.

1845

Ignacy Chrapowicki, *Rzut oka na poezję ludu białoruskiego*, „Rubon” 1845, t. 5 [Słowniczek białorusko-polski, s. 81–82].

1846

Piosnki wieśniacze z nad Niemna i Dźwiny, niektóre przysłowia i idiotyzmy, w mowie sławiano-krewickiej, s postrzeżeniami nad nią uczynionemi, zebr. Jan Cze-

czot, [s. n.], Wilno 1846 (drukiem J. Zawadzkiego, Wilno), s. XXXIV, 134 [*Słownik wyrazów krewickich, mniej zrozumiałych, w tych się piosenkach znajdujących z tłumaczeniem*, s. 64–96. Teksty pieśni w jęz. białorus., przysłówia równoległe w jęz. białorus. i przekł. pol.].

1854

Słownik języka polskiego, t. 1: A–F, przez M. Samuela Bogumiła Linde, wyd. 2 popr. i pomnożone, staraniem i nakładem Zakładu Narodowego im. Ossolińskich, Lwów 1854, ss. [4], 39, [11], 681, [3].

1855

Słownik języka polskiego, t. 2: G–L, przez M. Samuela Bogumiła Linde, wyd. 2 popr. i pomnożone, staraniem i nakładem Zakładu Narodowego im. Ossolińskich, Lwów 1855, ss. [8], V, [5], 11–691.

1857

Słownik języka polskiego, t. 3: M–O, przez M. Samuela Bogumiła Linde, wyd. 2 popr. i pomnożone, staraniem i nakładem Zakładu Narodowego im. Ossolińskich, Lwów 1857, ss. 640.

1858

Słownik języka polskiego, t. 4: P, przez M. Samuela Bogumiła Linde, wyd. 2 popr. i pomnożone, staraniem i nakładem Zakładu Narodowego im. Ossolińskich, Lwów 1858, ss. 735, [5].

1859

Słownik języka polskiego, t. 5: R–T, przez M. Samuela Bogumiła Linde, wyd. 2 popr. i pomnożone, staraniem i nakładem Zakładu Narodowego im. Ossolińskich, Lwów 1859, ss. 758, [5].

1860

Słownik języka polskiego, t. 6: U–Z, przez M. Samuela Bogumiła Linde, wyd. 2 popr. i pomnożone, staraniem i nakładem Zakładu Narodowego im. Ossolińskich, Lwów 1860, ss. 1219, [13].

1874

[Nikita Gorbaczewski] Н. Горбачевский, *Словарь древнего актового языка Северо-западного края и Царства Польского*, Составлен архивариусом Центрального архива древних актовых книг губерний: Виленской, Гродненской, Минской и Ковенской, членом Виленской археографической комиссии Н. Горбачевским, издан иждивением Виленского учебного округа, тип. Зака, Вильна 1874, ss. XIX, 397 [Zawiera ok. 400 słów białorus. i ponad 5000 łac. terminów prawnych].

1876

Władysław [Rajnold] Korotyński, *Słowniczek słów białoruskich mniej zrozumiałych*, Biblioteka Ord. Krasińskich, Warszawa 1876.

1878

Stanisław Zarański, *Gieograficzne imiona słowiańskie zestawione alfabetycznie według nazw ich niemieckich, włoskich, rumuńskich, węgierskich i tureckich, z dodaniem niektórych łotyskich i innych zagranicznych spolszczonych*, Wydanie Komisji Językowej AU w Krakowie, w Drukarni UJ, Kraków 1878, ss. IV, 264.

1907

Edward Klich, *Słowniczek białorusko-polski [w:] Teksty białoruskie z powiatu nowogródzkiego*, Materiały i Prace Komisji Językowej AU, t. 2, 1907, s. 170–225. *Spis alfabetyczny i kalendarzowy wszystkich imion polskich, słowiańskich i ruskich. Kiedy imieniny? Stale aktualny kalendarzyk*, oprac. i wydała M.K, Lwów [1907], ss. 121, [3].

1929

Bazyli Drucki-Podbereski, *Podręczny białorusko-polski słownik (15 000 białoruskich słów cyrylicą i łacińskimi literami)*], pod red. V. Gryškeviča, "Vilenskae Vydavectva" B. Kleckina, Vil'na 1929, ss. [14], 294, [14].

1932

Jan Otrębski, *Wschodniolitewskie narzecze twereckie, cz. 3: Zapożyczenia słowiańskie*, PAU, Z zasiłku Funduszu Kultury Narodowej, Kraków 1932, ss. [2], 115 [Wykaz słów. zapożyczeń słownikowych w pñ.-wsch. litew. dialekcie twereckim na s. 4–70; hasła białorus., ros., pol.; zapowiedziany jako t. 2 *Słownika litewskiego narzecza twereckiego* się nie ukazał].

Польска-беларускі слоўнік, Польскі інстытут пралетарскай культуры БАН, Менск 1932 [60 000 haseł; został zniszczony].

1935

Michał Federowski, *Słownik białoruski*, rps., [ca 1935] [s. 1–490: przysłowia, wyrażenia dobrorzeczne, złorzeczne, nazwiska białoruskie itd. w układach alfabetycznych z częstymi objaśnieniami polskimi].

1951

Samuel Bogumił Linde, *Słownik języka polskiego*, t. 1: A–F, t. 2: G–L, t. 3: M–O, t. 4: P–T, t. 5: R–T, t. 6: U–Z, wyd. 3 fotooffsetowe, PIW, Warszawa 1951, 6 wol.

1962

Podręczny słownik polsko-białoruski, red. Antonina Obrębska-Jabłońska i Mikołaj Biryła, Wiedza Powszechna, Warszawa 1962, ss. XV, 1084.

1964

Henryk Batowski, *Słownik nazw miejscowych Europy Środkowej i Wschodniej XIX i XX wieku. Współczesne i historyczne nazwy miast i innych najważniejszych miejscowości w 24 językach*, polski materiał nazewniczy przygot. Barbara Urbańska, PWN, Warszawa 1964, ss. XLIV, [2], 85, [1] Nazwy w jęz.: alb., ang., bñrus., bułg., czes., est., fiñ., grec., litew., łot., łuż., mac., mołd., niem., pol., ros., rum., słowac., słoweñ., tur., serb-chorw., fr., ukr., wł.].

1974

- Roman Biesiada, Tadeusz Lenczowski, Lech Ratajski, *Słownik geografii ZSRR*, red. nauk. Bogumił Rychłowski, Wiedza Powszechna, Warszawa 1974, ss. 816, [4].
- Michał Kondratiuk, *Nazwy miejscowe południowo-wschodniej Białostoczczyzny*, Zakład Narodowy im. Ossolińskich – PAN, Wrocław 1974, ss. 304, [1] [Zawiera *Słownik nazw miejscowych*, s. 19–233].

1975

- Słownik imion*, oprac. Wanda Janowowa, Aldona Skarbek, Bronisława Zbijowska i Janina Zbiniowska, Zakład Narodowy im. Ossolińskich, Wrocław 1975, ss. X, 316, [2], tabl. [1] [Odpowiedniki imion w jęz.: ang., biał., bułg., czes., duń., fiń., fr., hiszp., niderl., lit., mac., niem., norw., port., ros., rum., słowac., słoweń., szw., ukr., węg., wł.]; Wykaz imion obcojęzycznych, s. 189–316].

1976

- Henryk Sawoniak, Maria Witt, *Międzynarodowy słownik akronimów z zakresu informacji naukowej, bibliotekoznawstwa i dziedzin pokrewnych = International Dictionary of Acronyms in Library and Information Science and Related Fields*, Zakład Narodowy im. Ossolińskich, Wrocław 1976, ss. 224, [3] [Obejmuje 12 744 akronimów z 34 jęz.: afrikaans, ang., biał., bułg., chorw., czes., duń., esper., est., fiń., fr., gr., hebr., hiszp., katal., niderl., niem., węg., indonez., irl., koreań., lit., łot., norw., pol., port., ros., rum., serb., słow., słoweń., szw., ukr., wł.].

1978

- Irena Halicka, *Nazwy miejscowe środkowej i zachodniej Białostoczczyzny. Topograficzne i kulturowe*, Ośrodek Badań Naukowych w Białymstoku, Rozprawy i Monografie nr 13, PWN, Warszawa 1978, ss. 147 [Zawiera: *Słownik nazw topograficznych*, s. 9–86; *Słownik nazw kulturowych*, s. 87–100; indeks].

1980

- Atlas gwar wschodniosłowiańskich Białostoczczyzny*, t. 1, red. Stanisław Glinka, Antonina Obrębska-Jabłońska i Janusz Siatkowski, oprac. przez zespół S. Glinka [et al.], Instytut Słowianoznawstwa PAN, seria Prace Sławistyczne 14, Zakład Narodowy im. Ossolińskich, Wrocław 1980, ss. 230.

1981

- Czesław Łapicz, *Terminologia geograficzna w ruskich gwarach białostoczczyzny na tle wschodniosłowiańskim*, Prace Wydziału Filologiczno-Filozoficznego, Towarzystwo Naukowe w Toruniu, t. 28, z. 2, PWN, Warszawa 1981, ss. 169, [2] [Indeks I: *Terminy geograficzne w ruskich gwarach Białostoczczyzny*, s. 153–159; Indeks II: *Terminy białoruskie (literackie i gwarowe)*, s. 160–162; Indeks III: *Terminy małoruskie (literackie i gwarowe)*, s. 162–164; Indeks IV: *Terminy wielkoruskie (literackie i gwarowe)*, s. 165–166; Indeks V: *Terminy polskie (literackie i gwarowe)*, s. 166–167; Indeks VI: *Inne terminy słowiańskie (literackie i gwarowe)*, s. 167–168].

1986

- Bazyli Tichoniuk, *Odapelatywne nazwy terenowe południowej Białostoczczyzny. Słownik topoosnów*, Studia i Monografie, WSP, Opole 1986, ss. 92.

1988

- Albert Bartoszewicz, Irena Komendacka, *Słownik a tergo współczesnego języka białoruskiego*, t. 1: *A–D*, Wydawnictwa Uniwersytetu Warszawskiego, Warszawa 1988, ss. 304.
- Albert Bartoszewicz, Irena Komendacka, *Słownik a tergo współczesnego języka białoruskiego*, t. 2: *E–Ś*, Wydawnictwa Uniwersytetu Warszawskiego, Warszawa 1988, ss. 313, [2].
- Henryk Sawoniak, Maria Witt, *New International Dictionary of Acronyms in Library and Information Science and Related Fields*, K.G. Saur, München 1988, ss. X, 449 [35 000 akronimów z 34 języków],
- Bazyli Tichoniuk, *Antroponimia południowej Białostoczczyzny w XVI wieku*, WSP, Opole 1988, ss. 121, [1] [Zawiera: *Imiona*, s. 11–35; *Przezviska*, s. 54–77].

1989

- Atlas gwar wschodniosłowiańskich Białostoczczyzny*, t. 2, red. Stanisław Glinka, Antonina Obrębska-Jabłońska i Janusz Siatkowski, oprac. przez zespół S. Glinka [et al.], Instytut Słowianoznawstwa PAN, seria Prace Slawistyczne 17, Zakład Narodowy im. Ossolińskich, Wrocław 1980, ss. 217 [Indeks],
- Albert Bartoszewicz, Irena Komendacka, *Słownik a tergo współczesnego języka białoruskiego*, t. 3: *-Y*, Wydawnictwa Uniwersytetu Warszawskiego, Warszawa 1989, ss. 275,
- Bartoszewicz Albert, Komendacka Irena, *Słownik a tergo współczesnego języka białoruskiego*, t. 4: *-Â*, Wydawnictwa Uniwersytetu Warszawskiego, Warszawa 1989, ss. 352,

1990

- Stanisław Szadyko, Alina Wójcik, *Minirozmówki białoruskie*, wyd. 1, Wiedza Powszechna, Warszawa 1990, ss. 95 [Indeks].

1991

- Słownik imion*, oprac. Wanda Janowowa, Aldona Skarbek, Bronisława Zbijowska i Janina Zbiniowska, wyd. 2 popr. i rozsz., Zakład Narodowy im. Ossolińskich, Wrocław 1991, ss. XII, 414, [3].

1992

- Nina Barszczewska, Jadwiga Głuszkowska, Teresa Jasińska, Elżbieta Smułkowa, *Słownik nazw terenowych północno-wschodniej Polski: A–N*, Wydawnictwa Uniwersytetu Warszawskiego, Warszawa 1992, ss. XIX, [1], 318 [Nazwy gwarowe pol., biał., ukr., ros., litew. zeslawizowane, słow. zlituanizowane, hybrydy].
- Nina Barszczewska, Jadwiga Głuszkowska, Teresa Jasińska, Elżbieta Smułkowa, *Słownik nazw terenowych północno-wschodniej Polski: O–Ż*, Wydawnictwa Uniwersytetu Warszawskiego, Warszawa 1992, s. [5], 320–610 [Nazwy gwarowe pol., biał., ukr., ros., litew. zeslawizowane, słow. zlituanizowane, hybrydy].

Izabella Daszczyńska, *Słownik rosyjskich i polskich frazeologizmów marynistycznych* [w:] Izabella Daszczyńska, Ludmiła Iwaszko, *Rosyjska i polska frazeologia marynistyczna ze słownikiem*, WSP, Słupsk 1992, ss. 337 [Zawiera m. in. indeks frazeologizmów białoruskich].

Henryk Sawoniak, Maria Witt, *New International Dictionary of Acronyms in Library and Information Science and Related Fields*, 2nd rev. and enl. ed., München 1992, ss. X, 497.

1993

Atlas gwar wschodniosłowiańskich Białostoczczyzny, t. 3, red. Stanisław Glinka, Antonina Obrębska-Jabłońska i Janusz Siatkowski, oprac. przez zespół S. Glinka [et al.], Instytut Słowianoznawstwa PAN, seria Prace Slawistyczne 1, Zakład Narodowy im. Ossolińskich, Wrocław 1993, ss. 214 [Indeks].

1994

Atlas gwar wschodniosłowiańskich Białostoczczyzny, t. 4, red. Stanisław Glinka, Antonina Obrębska-Jabłońska i Janusz Siatkowski, oprac. przez zespół S. Glinka [et al.], Instytut Słowianoznawstwa PAN, seria Prace Slawistyczne, Zakład Narodowy im. Ossolińskich, Wrocław 1994.

Elżbieta Jurowiec, Jan Franciszek Nosowicz, Lila Panfiluk, Paweł Stecko, Marzena Tarasiuk, *Słownik terminologii lingwistycznej (białorusko-rosyjsko-polski i polsko-rosyjsko-białoruski)*, Wyd. Agencji ER, Białystok 1994, ss. 161.

Samuel Bogumił Linde, *Słownik języka polskiego*, t. 1: A–F, t. 2: G–L, t. 3: M–O, Gutenberg Print, Warszawa 1994, ss. [6], 681, [3]; [10], V, [4], 12–691; [3], 640, [2].

Henryk Sawoniak, Maria Witt, *New International Dictionary of Acronyms in Library and Information Science and Related Fields*, 3rd rev. and enl. ed., K.G. Saur, München 1994.

1995

Atlas gwar wschodniosłowiańskich Białostoczczyzny, t. 5: *Leksyka 1*, red. Irena Maryniakowa, oprac. Piotr Cetra [et al.], Instytut Slawistyki PAN, seria Prace Slawistyczne 2, SOW, Warszawa 1995, ss. 272 [Indeks]

Nina Barszczewska, Jadwiga Głuszkowska, Teresa Jasińska, Elżbieta Smułkowa, *Indeks nazw gwarowych do Słownika nazw terenowych północno-wschodniej Polski*, Wydawnictwa Uniwersytetu Warszawskiego, Warszawa 1995, ss. [6], 192 [Zawiera nazwy gwarowe pol., białorus., ukr., ros., litew. zeslawizowane, słow. zlituanizowane, hybrydy].

Halina Bartwicka, Jolanta Mędelska, *Może się pan na mnie położyć... Słowniczek dyferencjalny współczesnego północnokresowego dialektu kulturalnego i języka ogólnopolskiego*, Wyd. Uczelniane WSP, Bydgoszcz 1995, ss. 114 [Zawiera liczne odpowiedniki białorus.].

Sławomir Górczyński, *Słownik geograficzny Królestwa Polskiego i innych krajów słowiańskich. Indeks nazwisk*, Wyd. DiG, Warszawa 1995, ss. VIII, 406.

Teresa Jasińska-Socha, Nadzieja Panasiuk, *Mały praktyczny słownik biznesmena białorusko-polski polsko-białoruski*, Wyd. WSiP, Warszawa 1995, ss. 116.

- Samuel Bogumił Linde, *Słownik języka polskiego*, t. 4: P–M, t. 5: R–T, t. 6 (cz. 1): U–W, t. 6 (cz. 2): Z–Ż, Gutenberg Print, Warszawa 1995, ss. [2], 735, [7]; [2], 758, [5]; [2], 684; [6], 685–1219, [14].
- Przewodnik po Litwie i Białejrusi*, zebrał i oprac. N. Rouba, [s. n.], Gdańsk 1995 (Druk. Wyd. „Stella Maris”), ss. IV. 215, [1] [Reprint, oryg.: Wyd. „Kuriera Litewskiego”, nakł. Edmunda Nowickiego, Wilno 1909].
- Słownik geograficzny Królestwa Polskiego i innych krajów słowiańskich. Indeks nazwisk*, oprac. Szymon Konarski, słowo wstępne Sławomir Górzyński, Wydaw. DiG we współpr. z Polskim Towarzystwem Heraldycznym, Warszawa 1995, ss. VII, [1], 406.

1996

- Atlas gwar wschodniosłowiańskich Białostoczczyzny*, t. 6: *Leksyka 2*, red. Irena Maryniakowa, oprac. przez zesp. w składzie Piotr Cetra et al., Instytut Slawistyki PAN, seria Prace Slawistyczne 4, SOW, Warszawa 1996, ss. 295 [Indeks].
- Teresa Jasińska, Albert Bartoszewicz, *Słownik białorusko-polski, polsko-białoruski*, wyd. 1, Wiedza Powszechna, Warszawa 1996, ss. 621 [Ok. 15 000 haseł].
- Polskie nazwy geograficzne świata, cz. 2: Europa Wschodnia i Azja*, red. Izabella Krauze-Tomczyk, Jerzy Kondracki, Komisja Standaryzacji Nazw Geograficznych poza granicami Polski przy MEN, Państwowa Służba Geodezyjna i Kartograficzna. Główny Geodeta Kraju, Warszawa 1996, ss. 243.

1997

- Zofia Abramowicz, Lilia Citko, Leonarda Dacewicz, *Słownik historycznych nazw osobowych Białostoczczyzny (XV–XVII w.)*, t. 1: A–O, Uniwersytet w Białymstoku, Białystok 1997, ss. 281.
- Wiktor Bekisz, Henryk Fontański, *Białorusko-polsko-rosyjski słownik terminów lingwistycznych i leksyki specjalnej*, Wyd. UŚ, Katowice 1997, ss. 155, [7].

1998

- Zofia Abramowicz, Lilia Citko, Leonarda Dacewicz, *Słownik historycznych nazw osobowych Białostoczczyzny (XV–XVII w.)*, t. 2: P–Ż, Uniwersytet w Białymstoku, Białystok 1998, ss. 211.

1999

- Atlas gwar wschodniosłowiańskich Białostoczczyzny*, t. 7: *Leksyka 3*, red. Irena Maryniakowa, oprac. Piotr Cetra [et al.], Instytut Slawistyki PAN, Warszawa 1999, ss. 284 [Indeks].

2000

- Anatol Aksamitow, Maria Czurak, *Słownik frazeologiczny białorusko-polski*, Fundacja Slawistyczna, Instytut Slawistyki PAN, SOW, Warszawa 2000, ss. 260.
- Teresa Jasińska, Albert Bartoszewicz, *Słownik białorusko-polski, polsko-białoruski*, wyd. 1, Wiedza Powszechna, Warszawa 2000, ss. 621 [Ok. 15 000 haseł].
- Bazyli Tichoniuk, *Imiona i ich formy na pograniczu polsko-białoruskim od XVI wieku do roku 1839*, WSP, Zielona Góra 2000, ss. 206, [1] [Zawiera *Słownik [4400] imion i ich form* [w układzie gniazdowym], s. 62–144; *Indeks form i imion*, s. 145–200].

2001

- Lilia Citko, *Nazewnictwo osobowe północnego Podlasia w XVI w.*, Uniwersytet w Białymstoku, Białystok 2001, ss. 190 [Zawiera Indeks nazw osobowych, s. 141–188].
- Leonarda Dacewicz, *Antroponimia Białegostoku w XVII–XVIII wieku*, Uniwersytet w Białymstoku, Białystok 2001, ss. 297 [Zawiera Słownik nazw osobowych, s. 71–269].
- Thematic dictionary. English. Polish. Belarussian. Russian. Słownik tematyczny*, red. Roman Hajczuk, Hanna Miatluk, Aleksandr Zubow, Uniwersytet w Białymstoku, Białystok 2001, ss. 172.
- Mikołaj Wróblewski, *Słownik języka wsi Chrachoły k. Bielska Podlaskiego*, z. 1-, stan z r. 1967, [Szkoła Podstawowa Nr 3, Bielsk Podlaski], 2001 [Tekst części białorus.].

2002

- Wojciech Adamowski, Dvorak Ljudmila, Igar Ramanjuk, *Atlas of Alien Woody Species of the Białowieża Primaeval Forest = Atlas obcych gatunków drzewiastych Puszczy Białowieskiej = Białowieska Stacja Geobotaniczna UW*, Warszawa–Białowieża 2002, ss. 303, [12] [Indeks], [jęz. ang., pol., białus.].
- Atlas gwar wschodniosłowiańskich Białostocczyzny*, t. 8: *Leksyka 4*, red. Irena Maryniakowa, Instytut Slawistyki PAN, seria Prace Slawistyczne 111, SOW, Warszawa 2002, ss. 351 [Indeks].

2003

- Adam Liss, Krzysztof Maćkowski, *Grodno. Miasto nad Niemnem*, seria Przewodnik Turystyczny. Miasta i Miasteczka, Wyd. Bezdroża, Kraków 2005, ss. 95, [8] [Zawiera Mini rozmówki polsko-białoruskie oraz Indeks nazw geograficznych].
- Mapy Wileńszczyzny*, Cz. 5: *Powiaty pozawileńskie oraz indeks nazw geograficznych do map części 1–5*, red. nauk. Jan Iluk, Józef Włodarski, Marpress, cop., Gdańsk 2003, ss. 43.
- Słowiańska onomastyka. Encyklopedia*, t. 1, red. Ewa Rzetelska-Feleszko i Aleksandra Cieślikowa przy współudziale Jerzego Dumy, Towarzystwo Naukowe Warszawskie, Warszawa–Kraków 2003, ss. 535.
- Słowiańska onomastyka. Encyklopedia*, t. 2, red. Ewa Rzetelska-Feleszko i Aleksandra Cieślikowa przy współudziale Jerzego Dumy, Towarzystwo Naukowe Warszawskie, Warszawa–Kraków 2003, ss. 616 [Indeksy].

2004

- Wanda Decyk-Zięba, *Nazewnictwo wschodniosłowiańskie w języku polskim XVI i początku XVII wieku*, nakł. Wydziału Polonistyki UW, Warszawa 2004, ss. 169 [Zawiera: Aneks 1: Słownik wschodniosłowiańskich nazw geograficznych poświadczonych w źródłach polskich od końca XV w. do końca XVII w., s. 108–153; Aneks 2: Wykaz nazw wschodniosłowiańskich w „Tractatus de duabus Sarmatiis” (1517) Macieja z Miechowa, s. 154–157; Aneks 3: Wykaz nazw wschodniosłowiańskich w polskim tłumaczeniu „De relationi universali” (1609) Giovanniego Botero, s. 158–161].

Język – polityka – społeczeństwo: słownik pojęć politycznych i społecznych krajów Europy Środkowej i Wschodniej, zespół red. Stanisław Dubisz, Józef Porayski-Pomsta, Elżbieta Sękowska; Pracownia Językoznawstwa Stosowanego Instytutu Języka Polskiego Uniwersytetu Warszawskiego, Elipsa, Warszawa 2004, ss. 253 [Indeks elementów leksykalnych].

Likwidacja oficjalnego nazewnictwa miejscowości Białostockizny pochodzenia białoruskiego przez administrację rządową w latach 1921–2004. Dokumenty, komentarze, wybór Jarosław Janowicz, Scripta Manent, Białystok 2004, ss. 289, [1] + 1 CD-ROM.

2005

Nazewnictwo geograficzne świata. Z. 6. Białoruś, Rosja, Ukraina. Komisja Standaryzacji Nazw Geograficznych poza Granicami Polski przy Głównym Geodecie Kraju, oprac. Andrzej Czerny [et al.] red. prow. Sabina Kaciszczenko, Główny Urząd Geodezji i Kartografii Warszawa 2005, s. 98.

2006

Lilia Citko, *„Kronika Bychowca” na tle historii i geografii języka białoruskiego*, Uniwersytet w Białymstoku, Białystok 2006 [Zawiera rozdz. VIII: *Indeks form wyrazowych*, s. 266–321].

Marek Marszałek, *Słownictwo wydawnictw książkowych drukowanych na radzieckiej Litwie. Opis dyferencjalny*, Wydawnictwo Uniwersytetu Kazimierza Wielkiego, Bydgoszcz 2006, ss. 547 [Rozdz. III: *Zapóżyczenia z języków współfunkcjonujących na radzieckiej Litwie*, s. 80–249; rozdział zawiera: *Rusycyzmy*, s. 80–185; *Wschodniosłowianizmy*, s. 185–214; *Lituanizmy*, s. 214–228; *Białorutenizmy*, s. 228–250; Rozdz. IV: *Nieaktualna leksyka ogólnopolska*, s. 250–263; indeks].

Praktyczny słownik policyjno-prawniczy: polski, białoruski, litewski, rosyjski, ukraiński, red. Grzegorz Ojcewicz, Wyd. Wyższej Szkoły Policyjnej, Szczecino 2006, ss. 402.

Valeryâ Ždanovič, *Sloŭnik dla dzâcej belaruska-pol'ski, pol'ska-belaruski = Słownik dla dzieci białorusko-polski, polsko-białoruski*, Medisont, Minsk 2006, ss. 285, [3] [Indeks].

2007

Atlas gwar wschodniosłowiańskich Białostockizny, t. 9: *Leksyka 5*, red. Irena Maryniakowa, Instytut Sławistyki PAN, SOW, Warszawa 2007, ss. 311 [Indeks].

Teresa Jasińska, Albert Bartoszewicz, *Kieszonkowy słownik białorusko-polski, polsko-białoruski*, wyd. 2 zm., Wiedza Powszechna, Warszawa 2007, ss. 624 [Wyd. poprz.: *Słowniki białorusko-polski, polsko-białoruski*].

Piotr Müldner-Nieckowski, *Wielki słownik skrótów i skrótowców*, seria Słowniki XXI wieku, Wyd. Europa, Wrocław 2007, ss. 1499 [Zawiera skróty i skrótowce z ponad 50 jęz.: alb., amer., amhar., ang., arg., austr., astral., bałt., bask., błrus., bośn., braz., bryt., chiń., celt., chorw., czes., duń., esper., est., fiń., flam., franc., gr., gruz., hawaj., hindi, hiszp., indonez., irlandz., islandz., jidysz, jap., kanad., kolumb., laot., litew., luksemb., łac., łot., malg., mołd., niderl., niem., port., retorom., ros., rum., serb., serb.horw., słowac., słoweń., szkoc., szw., tadż., taj., tur., turkm., ukr., waloń., węg., wiet., wł.].

- Kazimiera Pastusiak, *Pogranicze polsko-białorusko-ukraińskie w świetle danych językowych i etnograficznych na podstawie nazw roślin*, Instytut Slawistyki PAN, Fundacja Slawistyczna, SOW, Warszawa 2007, ss. 423 [Zawiera: indeks; Nazwy botaniczne łacińskie, s. 369–372; Nazwy gwarowe polskie, s. 373–379; Nazwy gwarowe białoruskie, s. 380–395; Nazwy gwarowe ukraińskie, s. 395–416].
- Stefan Warchoł, *Słownik etymologiczno-motywacyjny słowiańskiej zoonimii ludowej. Słowiańskie nazwy własne zwierząt domowych i udomowionych zwierząt dzikich w środowiskach wiejskich*, t. 1: *Bawoły, byki, konie, woły*, Wyd. UMCS, Lublin 2007, ss. 303.

2008

- Lâvon Barščëŭski [Lavon Barszczeuski], *Thesaurus alboruthenico-latino-europaeus = Belaruska-lacinska-eŭrapejski sloŭnik = Słownik białorusko-europejsko-łaciński*, Kolegium Europy Wschodniej im. Jana Nowaka-Jeziorańskiego, Warszawa 2008, ss. 1040.
- Radosław Kaleta, *Białoruś i Polska – rzecz o mylących podobieństwach językowych*, „Kwartalnik Polonicum” 2008, nr 7, s. 58–62 [Zawiera wykaz 70 białorusko-polskich złudnych odpowiedników].
- Miejscowości gminy Hajnówka. Historia, pochodzenie, język*, cz. 1, pod red. Michała Kondratiuka, oprac. Michał Kondratiuk i Bazyli Siegień, Uniwersytet w Białymstoku, Białystok 2008, ss. 171, [16], k. tabl. [3] [Zawiera słownik miejscowości i teksty gwarowe].
- Słownik nazw geograficznych gminy Czeremcha*, oprac. red. Nadzieja Sulima, Ogólnopolskie Stowarzyszenie Przyjazny Transport, Czeremcha 2008, ss. 119.
- Krystyna Szczepniak, *Świat roślin światem ludzi na pograniczu wschodniej i zachodniej Słowiańszczyzny*, Gdańsk: Wydawnictwo Uniwersytetu Gdańskiego, 2008, ss. 410, + 1 dysk opt. CD-ROM [Zawiera Słownik (z ekwiwalentami białoruskimi, rosyjskimi i łacińskimi); Indeks nazw roślin: Nazwy łacińskie; Nazwy pisane cyrylicą; Nazwy zapisane łacinką].
- Mikołaj Wróblewski, *Słownik gwary bielsko-podlaskiej. Na podstawie języka wsi Chraboły oraz przedmieścia Studziwody*, wyd. 2, Stowarzyszenie Muzeum Małej Ojczyzny w Studziwodach, Bielsk Podlaski 2008, ss. 252, [1].

2009

- Atlas gwar wschodniosłowiańskich Białostocczyzny*, t. 10: *Leksyka 6*, red. Irena Maryniakowa, oprac. przez zesp. w składzie Maria Czurak [et al.], Instytut Slawistyki PAN, seria Prace Slawistyczne 126, SOW, Warszawa 2009, ss. 284 [Indeks].
- Brasławszczyzna. Pamięć i współczesność*, t. 2: *Słownictwo dwujęzycznych mieszkańców rejonu (słownik brasławski)*, red. nauk. Elżbieta Smułkowa, zesp. aut. t. 2: Iryna Budźko [et al.], Wydawnictwa Uniwersytetu Warszawskiego, Warszawa 2009, ss. XXVIII, 765 [Cz. 1: (zaspół aut.) *Rejestr tematyczny słownictwa*, s. 3–510; Cz.2: Iryna Budźko, Elżbieta Smułkowa, *Indeks alfabetyczny do Rejestru tematycznego słownictwa*, s. 511–626; Cz. 3: (zasp. aut.) *Słownik alfabetyczny trudniej zrozumiałych wyrazów opatrzonych w Rejestrze tematycznym gwiazdką*, s. 627–758].
- Podręczny słownik administracji: polski, białoruski, litewski, rosyjski, ukraiński*, red. Grzegorz Ojcewicz, Wyd. Wyższej Szkoły Policyjnej, Szczytno 2009, ss. 472.

- Stefan Warchoł, *Słownik etymologiczno-motywacyjny słowiańskiej zoonimii ludowej. Słowiańskie nazwy własne zwierząt domowych i udomowionych zwierząt dzikich w środowiskach wiejskich*, t. 2: *Krowy*, Wyd. UMCS, Lublin 2009, ss. 296.
- U.M. Zaval'nûk [Zawalniuk Władysław], M.R. Prygodzič, V.K. Ramancëvič, *Sloŭnik sučasnaj belaruskaj movy: A–Â*, pad agul. rėd. M.P. Prygodziča, U.M. Zaval'nûka, „Narodnaâ asveta”, Minsk 2009, ss. 399, [1].

2010

- Aleksander Kiklewicz, Małgorzata Korytkowska, Julia Mazurkiewicz-Sułkowska, Agnieszka Zatorska, Tatiana Ramza, *Podstawowe struktury zdaniowe współczesnych języków słowiańskich: białoruski, bułgarski, polski*, red. nauk. Aleksander Kiklewicz i Małgorzata Korytkowska, Publiacje Centrum Badań Europy Wschodniej UWM w Olsztynie, Olsztyn 2010 [Zawiera: *Lista czasowników*, s. 41–110; ekwiwalenty w jęz. pol., bułg., białorus.].
- Dzmitry Kliabanau, *Krok da kroku znaëmimsâ z Belarussû. Mova, kul'tura, kraâznaŭstva = Krok po kroku poznajemy Białoruś. Język, kultura, krajoznawstwo*, Wyd. UJ, Kraków 2010, ss. 196, [2] [Zawiera *Słownik białorusko-polski*, s. 188–196].

2011

- Radosław Kaleta, *Podstawowy białorusko-polskich homonimów międzyjęzykowych [w:] Białorusko-polska homonimia międzyjęzykowa*, rozprawa doktorska napisana pod kier. prof. dr hab. Niny Barszczewskiej, Katedra Białorutenistyki, Wydz. Lingwistyki Stosowanej UW, Warszawa 2011, s. 193–271 [Zawiera 185 par homonimów całkowitych].
- Michał Kondratiuk, *Urzędowe i gwarowe nazwy miejscowości Białostoczczyzny*, Białoruskie Towarzystwo Historyczne, Białystok 2011, ss. 367, [1] [Część słownikowa, s. 47–367].
- Stefan Warchoł, *Słownik etymologiczno-motywacyjny słowiańskiej zoonimii ludowej. Słowiańskie nazwy własne zwierząt domowych i udomowionych zwierząt dzikich w środowiskach wiejskich*, t. 3: *Koty, psy*, Wyd. UMCS, Lublin 2011, ss. 412.

2012

- Atlas gwar wschodniosłowiańskich Białostoczczyzny*, t. 4: *Słowotwórstwo*, pod red. Ireny Maryniakowej, oprac. przez zespół Instytutu Sławistyki PAN w składzie Maria Czurak [et al.], Instytut Sławistyki PAN, Fundacja Sławistyczna, SOW, Warszawa 2012, ss. 204 [Indeks].
- Общекарпатский диалектологический атлас. Указатели = Karpacki atlas dialektologiczny. Indeks*, red. Janusz Rieger, Instytut Języka Polskiego PAN, Kraków 2012, ss. 213, [1] [Tekst równol. ros., franc., pol; glosaria: jęz. alb., słowiańskie, rum., węg.].
- Słownik białorusko-polski*, pad rėd. T. Hylâk-Šrėdar, Â. Gluškoŭskaj-Babickaj, T. Âsin'skaj-Sohi, Katedra Białorutenistyki UW, Warszawa 2012, ss. 826.
- Jadwiga Waniakowa, *Polskie gwarowe nazwy dziko rosnących roślin zielnych na tle słowiańskim. Zagadnienia ogólne*, Wyd. UJ, Kraków 2012, ss. 282, [1] [Zawiera indeksy nazw: *polskie nazwy naukowe*, s. 251–253; *polskie i kaszubskie nazwy potoczne, gwarowe i historyczne*, s. 253–262; *łacińskie nazwy naukowe*, s. 262–264; *łacińskie nazwy historyczne*, s. 264–266; *greckie nazwy historyczne*, s. 266–266; *nazwy słowiańskie: nazwy prasłowiańskie* (s. 266–266), *nazwy*

staro-cerkiewno-słowiańskie (s. 266–266), *nazwy czeskie* (s. 266–269), *nazwy słowackie* (s. 269–270), *nazwy łużyckie* (s. 272–272), *nazwy białoruskie* (s. 271–272), *nazwy ukraińskie* (s. 272–274), *nazwy rosyjskie* (s. 274–275), *nazwy z Polesia* (s. 275–275), *nazwy słoweńskie* (s. 275–276), *nazwy serbskie i chorwackie* (s. 276–278), *nazwy bułgarskie i macedońskie* (278–279), s. 266–279; *nazwy niesłowiańskie: nazwy niemieckie* (s. 279–281), *nazwy niderlandzkie* (s. 281–281), *nazwy angielskie* (s. 281–281), *nazwy włoskie* (s. 281–282), s. 279–282].

2013

[Radosław Kaleta], Радаслаў Калета, *Пра беларуска-польскіх „фальшывых сяброў перакладчыка”*, „Acta Albaruthenica” 2013, t. 13, s. 135–144 [Zawiera wykaz 170 par białorusko-polskich słów zaliczanych do zbioru „fałszywych przyjaciół”].

Mathurin Veyssièr La Croze, *Lexicon slavo-ruthenicum*, edycja i wstęp Adam Fałowski, Studia Ruthenica Cracoviensia, 7, Scriptum, Kraków 2013, ss. 771, [2] [edycja fotograficzna rękopiśmiennego słownika wchodniosłowiańsko-łacińsko-niemieckiego; ze wstępu domniemany autor LSR to Mathurin Veyssièr La Croze].

Bogumił Ostrowski, *Białoruskie gwary Grodzieńszczyzny. Wybrane zagadnienia*, Instytut Języka Polskiego PAN, Kraków 2013, ss. 272 [Zawiera glosaria].

Krystyna Szcześniak, *Świat roślin światem ludzi na pograniczu wschodniej i zachodniej Słowiańszczyzny*, wyd. 2 popr., Gdańsk: Wydawnictwo Uniwersytetu Gdańskiego, 2013, ss. 410 + 1 dysk opt. CD-ROM [zawiera *Słownik* s. 120–335 (z ekwiwalentami białoruskimi, rosyjskimi i łacińskimi); *Indeks nazw roślin: Nazwy łacińskie* (355–363); *Nazwy pisane cyrylicą* (s. 363–380); *Nazwy zapisane łacinką* (s. 380–410)].

2014

Kaleta Radosław, *Białorusko-polska homonimia międzyjęzykowa*, Instytut Slawistyki Polskiej Akademii Nauk, Fundacja Slawistyczna, SOW, Warszawa 2014, ss. 167, [2] [Zawiera *Słownik białorusko-polskich międzyjęzykowych homonimów całkowitych*, s. 83–144].

Katarzyna Wojan

Polish lexicography with a focus on the Belarusian language: a quantitative description

A b s t r a c t

The article describes, in quantitative terms, Polish lexicography with a focus on the Belarusian language. The main directions of its development have been presented in the historical perspective, taking into account several of its different branches (historical, onomastic, dialectal, didactic, phraseological and paremiographic, terminographic, ideographic, linguistic interference, general translation etc.). The material for the analysis comes from the author's bibliography of lexicographic items collected by the method of text and library queries. It consists of 119 items and covers the years 1807–2014.